

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

Факультет іноземної філології та соціальних комунікацій
Кафедра германської філології

БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

Спеціальність 035 «Філологія»

Етапи роботи над монологічним мовленням

Допущено до захисту «__» _____ 2020 р.

Зав. каф. германської філології _____ канд. філол. наук, проф. Кобякова І. К.

Виконав:
студ. групи ПР-64
Кобзарь Анатолій
Володимирович

Науковий керівник:
к. філол. наук, ст. викл.
Овсянко Олена Леонідівна

Суми 2020

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 МОНОЛОГІЧНЕ МОВЛЕННЯ ЯК ФОРМА УСНОГО МОВЛЕННЯ	5
1.1 Зміст, поняття та властивості монологічного мовлення	5
1.2 Види та функції монологічного мовлення	10
РОЗДІЛ 2 ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ МОНОЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ	14
2.1 Етапи роботи над монологічним мовленням	14
2.2 Вправи і методичні прийоми для навчання монологічного мовлення	16
ВИСНОВКИ	21
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	23

ВСТУП

Проведення коротших чи довших виступів у житті людини є природним явищем. Для того, щоб зробити це іноземною мовою, потрібно, або добре володіти розмовними навичками мови, або достатньою підготовкою. Монологи різноманітні за своєю суттю. Учні можуть протягом певного часу самостійно говорити на різні теми, читати презентації чи лекції з різних предметів. За умови, що слухачам іноземної мови надається достатньо часу та ресурсів для підготовки, навіть ті, хто має найнижчий рівень володіння, можуть виступити з якісною промовою.

Виступаючи з промовою, людині слід підготуватися заздалегідь, а саме: правильно визначити мету, зміст, коректну послідовність матеріал. Аби виступ справив гарне враження, оратору потрібно розмовляти «живою» мовою, тобто реагувати на слухачів, їх реакцію.

Монологи визначаються індивідуальною усною роботою учнів і спрямовані на практику всіх областей мовної системи. Вони не тільки розширюють використання всіх мовних навичок, але й формують мовну компетенцію. Вони вимагають чіткого завдання та часу на підготовку, за якою слідує виконання, часто надзвичайно трудомістке.

Аудиторія слухає висловлювання оратора і дуже часто вони читають інструкції, або роблять записи, або пишуть питання для подальшого обговорення. Проведення усних презентацій – це чудовий спосіб надати додаткової мотивації учням, які виступають з презентаціями до осмислення та розвитку умінь в англійській мові.

Актуальність роботи зумовлена важливістю англійського монологічного мовлення при підготовці майбутніх фахівців соціально-педагогічної сфери.

Об'єктом дослідження є монологічне мовлення, а **предметом** – стратегії вивчення монологічного мовлення.

Мета бакалаврської роботи полягає у вивченні етапів монологічного мовлення.

Основними завданнями роботи є:

- охарактеризувати поняття монологічного мовлення;
- окреслити головні характеристики монологу;
- проаналізувати етапи роботи над монологічним мовленням;
- визначити вправи для навчання монологічного мовлення.

Методи дослідження: порівняльний, описовий, метод узагальнення.

Практичне значення роботи полягає в можливості подальшого використання основних результатів при плануванні практичних курсів з іноземної мови, курсів методики викладання іноземної мови та спецкурсів з мовлення тощо.

Структура роботи: робота складається зі вступу, двох розділів, висновку та списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи – 26 сторінок.

РОЗДІЛ 1

МОНОЛОГІЧНЕ МОВЛЕННЯ ЯК ФОРМА УСНОГО МОВЛЕННЯ

1.1 Зміст, поняття та властивості монологічного мовлення

Виступ може бути загалом у двох основних формах, це діалог та монолог [33, с. 227]. Діалог – це процес, коли ораторам потрібно говорити по черзі, щоб спілкуватися, а монолог – це мовлення, коли оратору не потрібен партнер у виступі, він чи вона є єдиним мовцем, який має висловити мовлення.

Тим часом, щоб зробити учнів компетентними в мовленні, вчитель повинен заохочувати їх до практики.

Монолог – вид усного мовлення, що зосереджений на співрозмовників або аудиторії від однієї особи [5, с. 88].

М. Вашуленко визначає монологічне мовлення, або ж мовлення оратора, як розповідь, виступ, переказ, повідомлення чи твір. На його думку, головна відмінність від діалогу полягає в тому, що він більш вільний та вимагає вольових зусиль і навіть значної підготовки. Монологічне мовлення – процес організований. Оратор планує заздалегідь увесь свій монолог як єдине, складає план, підготовлює деякі фрагменти чи мовні засоби. Монолог вимагає детальної роботи над відпрацюванням внутрішніх композиції та логічних зв'язків [2, с. 314].

Монолог, що протікає у формі бесіди, вистави, доповіді чи лекції, нагадує ораторську промову, відрізняється від інших складним синтаксисом та складними лексичними побудовами. Тут ми можемо знайти такі виразні засоби мови, як повторення, риторичні запитання, вигук, дужки, еліпси тощо. В умовах реального мовленнєвого спілкування монолог у чистому стані зустрічається рідко, частіше поєднується з елементами діалогічного мовлення, будучи фактично монологом у діалозі.

За Д. Баранником монолог – це тривале одностороннє мовлення, яке не зосереджене на миттєву словесну реакцію аудиторії [1, с. 92].

Автор вважає, що монолог відмінний від діалогу суспільною функцією, і своєю структурою, та способом вимови тексту. Д. Баранник доводить, що монолог займає місце водночас в писемному і в усному мовленнях. Велика кількість писемних жанрів конвертується монологом (листування, статті тощо). А в усній формі монолог простежується у виступах, звітах, презентаціях, публічних промовах, розповідях тощо.

Автор виділяє низку ситуативних методів вимови: публічний і розмовний, а також указує на певні мовленнєві особливості монологу:

- надлишок словесної інформації, що проявляється в застосуванні уточнювальних зворотів та повтореннях окремих слів;
- використання різних за структурою словесних формул: звертань, імперативних та питальних речень, не розрахованих на відповідь слухача;
- невідповідність одиниць комунікативного характеру одиницям того самого рівня писемного мовлення;
- традиційні початкові й кінцеві словесні форми [1, с. 96].

Якщо розглядати монологічне мовлення з психологічної точки зору, то можна визначити що це одна з форм усного мовлення, тому що цей вид мовлення однієї особи, який спрямований до слухачів. Він розгорнутий та вимагає крайньої зосередженості пам'яті та уваги до змісту і форми висловлювань. Основою монологічного мовлення є мислення людини, та на відміну від діалогічного мовлення більш послідовне в логічному сенсі. На відміну від діалогу, монолог не змінюється від ситуації чи питань, і також найчастіше адресований багатьом людям, а не одній чи декільком. Як мовлення однієї особи, монологічне мовлення базується на розгорнутості, повноті, чіткості і взаємозв'язку різних частин розповіді та потребі та вмінні оратора зосереджувати свої думки на головній темі, не відходити на деталі, а також одночасно виражати думки емоційно та образно [3].

Текст виступає в монологічному мовленні як його результат і являє собою набір пов'язаних змістом висловлювань, залежних від часу та підпорядкованих

певним мовним правилам. Усне мовлення відтворюється на практиці як раз завдяки тексту [35, с. 84].

Вчений О. Леонтьєв висунув теорію, за якої мовленнєва діяльність описується як низка окремих один одному мовленнєвих дій, які охоплюють всі види діяльності та входять до їх структури. В той час мовленнєва діяльність існує, коли мовлення є самоцінне, та мотив цієї діяльності пояснюється лише мовленнєвим шляхом [4].

У художній літературі внутрішній монолог – це тип монологу, який демонструє думки, почуття та асоціації, що проходять через розум персонажа.

Сьогодні у методиці навчання визначають монологічне мовлення скоріше як сам засіб, за допомогою якого студенти долучаються до комунікації тільки-но почавши вивчати іноземну мову. Але існуюча проблема – це взаємопов'язаність методів навчання з формуванням мовних умінь в різних формах усної діяльності [6, с. 73].

Отже, можна визначити, що монолог – це розрахований на реакцію аудиторії виклад заздалегідь підготовлених та структурованих оратором думок, який адресований до слухачів.

Монологічне мовлення це складна форма мовлення, через те, що показує рівень володіння учня мовленнєвою культурою, а саме лексичний склад, граматику, практичні навички вживання, вміння чітко, зв'язно, зрозуміло викладати певні думки. Майже завжди монолог слід підготувати заздалегідь, продумати його структуру, послідовність та правильно оформити.

Незважаючи на те, що методика викладання монологічного та діалогічного мовлення вже розроблялася деякими вченими [7; 8; 10], певні особливості слід розглянути, враховуючи когнітивно-комунікативний підхід.

Г. Задільська виділяє когнітивно-комунікативний підхід до навчання монологу та діалогу тому, що до базових принципів цього підходу належать: принцип цілісного сприйняття інформації, принцип взаємопов'язаного навчання видів мовленнєвої діяльності, принцип системності. Таким чином, питання про когнітивно-комунікативне навчання англійської мовної компетенції монологічного та

діалогічного мовлення студентів-філологів закладів вищої освіти є надзвичайно актуальним [11, с. 63].

За словами Хітона [34, с. 100], у майстерності говоріння є три компоненти. Ці компоненти це плинність, точність та зрозумілість

Мета монологічного мовлення це перш за все сформувати конкретні монологічні навички, які допоможуть чітко, послідовно та логічно використовувати засвоєний матеріал аби викласти свої думки мовою.

Монологічне мовлення складається з таких моментів:

- описування явищ, подій, об'єктів тощо;
- розповідь будь-якого матеріалу;
- повідомлення новин та фактів;
- міркування та мислення, які допомагають доводити твердження;
- усний переказ інформації.

Мовлення – це прямий шлях від розуму до чогось іншого і є тим найкращий спосіб задати питання або дати пояснення [32, с. 194].

З власного досвіду можна виділити певний перелік труднощів, які зустрічаються під час процесу роботи з монологічним мовленням під час занять:

- різні види текстів з різними типами інформації (міркування, опис, розповідь,);
- відсутність володіння певними експресивними засобами по відношенню до об'єкту мовлення;
- вік, стать, інтерес, достатня проінформованість, зацікавленість адресата;
- невраховування факту, що аудиторія також являється глядачами, через що слід враховувати як слід викладати думки;
- недостатня цілісність чи зв'язність монологу.

За словами Брауна [33, с. 241], клас мовлення повинен піддаватися трьом ключовим елементам:

- формувати цілеспрямований інструктаж, тобто привертати увагу до деталей вимови, граматики та лексики;

- змістовно орієнтована інструкція, тобто можливість виробляти змістовне усне повідомлення з реальною комунікативною метою;

1. можливості покращити швидкість.

Ці три пункти стосуються як плавності, так і зрозумілості.

Деякі вчені, які займаються вивчення методики монологічного мовлення, виділили певні характеристики:

- доступність, зрозумілість, безперервність;
- логічність та послідовність;
- розгорнення, повнота і зв'язність викладу думок;
- односпрямованість та повноскладовість речень [12, 13, 14].

При складанні та викладу монологу слід звернути увагу на певні помилки:

- некоректний підбір слова;
- можливі фонетичні помилки;
- можливі граматичні помилки;
- правильність побудови речень.

Як зазначає Ф. Бацевич, одними з найголовніших ознак монологу є:

- велика затрата часу (яка перевищує діалогічні репліки);
- різносторонність (через відсутність посилань на об'єкт чи ситуацію);
- недостатність паралінгвістичних засобів;
- заздалегідь підготовані мовні та мовленнєві засоби, їх структуризація;
- самі висловлювання зосереджені на вузькій тематиці та не реагують на відповіді аудиторії [17, с. 85].

Велику роль відіграють також персональні навички оратора:

- спостережливість – сприйняття реакції слухачів, подій, фактів;
- мислення – аналіз інформації, що дає змогу цілеспрямовано викладати тему;
- критичність оцінювання – дає змогу виконувати власні судження;

- творча уява – наочно уявити ситуацію та розповісти про неї;
- мовні здібності – вміння чітко доносити власну думку.

Предметом монологічного мовлення визначають розумову активність студента, яка формується як результат на задані зовнішні питання, або ж через внутрішнє мислення самого студента. Остаточним результатом є текст, який сформується вже під час виступу оратора. Основним засобом є одиниця мовленнєвого мінімуму. Думка ж формується через зовнішнє мовлення. Також існує ряд вимог та рекомендацій, обов'язкових для володіння англійською мовою:

- структуризація промови згідно певних шаблонів та різноманітних моделей;
- чітке дотримання граматичних правил;
- лексична різноманітність та доречність;
- дотримання послідовного висловлювання [21, с. 94].

1.2 Види та функції монологічного мовлення

Н. К. Скляренко та С. Ф. Шатилов виокремляє такі види монологів:

- монолог-опис;
- монолог-повідомлення;
- монолог-розповідь;
- монолог-міркування;
- монолог-переконання [15, 16].

Така класифікація базується на категоріях причини, наслідку, простору і часу.

Щоб правильно реалізувати монолог-повідомлення, слід зосередити зусилля на такій мовленнєвій дії, як повідомлення інформації, в якій речення поєднані в логічній послідовності.

Монолог-розповідь включає в себе такі види діяльності:

- розповідь (про суб'єкт чи об'єкт);
- висловлювання власної думки з цього приводу.

Монолог-опис включає в себе безпосередньо опис навколишнього середовища, з використанням доречних слів та словосполучень (чорний/білий; довгий/короткий; темний/світлий).

Мовленнєві завдання, які використовуються під час монологу-міркування та монологу-переконання такі:

- переконання співрозмовника;
- доведення фактів, дій чи доказів;
- спонукання до виконання чого-небудь.

Також деякі автори під час характеристики монологу використовують запропоновану класифікацію В. Виноградова. Визначаючи потребу вивчення лінгвістичних особливостей монологу, В. Виноградов пропонує наступні види монологу:

- монолог-переконання;
- ліричний монолог;
- драматичний монолог;
- інформативний монолог;

Останній тип розподіляється на два підтипи:

- монолог-міркування;
- монолог-розповідь [19, с. 112].

У монологічного мовлення можна виділити такі функції:

- інформативна – опис дій чи об'єктів, повідомлення новин про події, явища, стани;
- впливова – виклик дії чи застереження до небажаної дії, переконання точки зору;
- емоційно-виразна – опис стану суб'єкта;
- розважальна – виступ на сцені, або серед кола друзів під час розважальної діяльності;

- ритуальна – виступ під час якого-небудь ритуального обряду.

Для кожної функції використовуються різні, особливі мовні засоби, кожна з яких характерно різна (наприклад, жарти під час стенд-ап виступу розповідають із зовсім іншою інтонацією ніж промова під час ритуальної церковної служби).

Якщо розглядати мовленнєву діяльність з точки зору психології, то можна виділити риси:

- зосередженість на певній аудиторії;
- зв'язність, що доказує відмінність від хаотичного набору слів;
- дотримання конкретної тематики висловлювання певної теми;
- контекстуальність;
- чіткий і зв'язний виклад матеріалу;
- логічність та послідовність [18, с. 128].

Якщо розглядати монологічне мовлення з точки зору мови, то його можна охарактеризувати повною завершеністю висловлювань, зв'язністю думок, наповненістю висловлювання, наявністю розгорнутих фраз та відносно складним синтаксисом, міжфразовими зв'язками [20, с. 115].

Отже, монологічне мовлення в комунікаційному контексті потрібне для переходу інформації від оратора до аудиторії. Слід зазначити, що саму інформацію можна брати як і з достовірних джерел, так і будувати власноруч внаслідок свого мислення або результатів зовнішнього впливу. Розглядаючи перший випадок, оратор висловлює чийсь думки, іноді зі своїм коментарем. Другий випадок – це вираження своїх власних думок, які з'явилися внаслідок мислення. Зовнішня ознака монологу це односпрямованість тексту без реакції на відповідь. Хоча існує вірогідність продовження та розкриття думки у наступному діалозі. Внутрішні ж ознаки – це більший за розміром обсяг, наявність повних структур і чітких зв'язків між реченнями, а також повне розкриття теми [22, с. 283].

Якщо розглядати залежність від логічно-синтаксичних зв'язків та комунікативних функцій, то можна виділити такі три основних типи монологічних висловлювань:

- монолог-опис;
- монолог-роздум;
- монолог-розповідь.

Монолог-опис – це вид висловлювання, де констатується чи стверджується ознаки в предметі чи суб'єкті, виконується опис людей, тварин, навколишнього середовища тощо.

Монолог-розповідь – це такий тип висловлювання, під час якого йде розповідь про певні події або будь-які дії загалом. Події сприймаються у хронологічній послідовності та спостерігається зміна станів об'єктів чи суб'єктів.

Монолог-роздум або ж монолог-мислення базується на певних заключеннях внаслідок процесів мислення, які згодом утворюють певні тези чи висновки [8, с. 38].

Спеціальними вміннями, які характеризують якісні показники сформованості для складання висловлювань є:

- здатність поєднувати два чи більше мовленнєвих одиниць;
- чітко висловлюватись згідно до заданої теми чи ситуації;
- доречно використовувати мовні засоби для того, щоб оформити своє висловлювання;
- використовувати матеріал вже даної теми;
- вміння орієнтуватися з матеріалами схожих тем для того, щоб залучати його для додаткового викладу [24].

РОЗДІЛ 2

ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ МОНОЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

2.1 Етапи роботи над монологічним мовленням

Згідно з методикою навчання іноземних мов можна розглянути три основні етапи, які формують монологічні уміння. Ці етапи базуються на якості викладу матеріалу кожного учня, враховуючи той факт, що такі атрибути повинні збільшувати обсяг використання учнем мовленнєвих одиниць [15, с. 44].

Мета першого етапу – навчити поєднувати мовні одиниці в один фразовий рівень.

Мета другого етапу – навчити учнів самостійно конструювати висловлювання, але вже понадфразового рівня. Під час цього етапу рекомендується використання різних опірних матеріалів: візуальних, вербальних, або комбінованих.

Під час третього етапу учні повинні навчитися самостійно будувати мовленнєві конструкції текстового рівня, які включають різноманітні функціонально-сміслові види текстів в обсязі відповідно до заданої програми навчання.

Важливою характеристикою третього етапу є вміння виражати власну думку з приводу певних висловлюваних подій; вираження власної критичної оцінки; пропонування фактів та їх доведення; включати та активно використовувати прийоми мислення, розмірковування та аргументації фактів.

З кожним наступним етапом повинен підвищуватися обсяг висловлюваного матеріалу. Заздалегідь учням слід вивчати певні характерні словосполучення, загалом покращувати лексичний запас, що стосується монологічних висловлювань [15, с. 68].

Вивчивши такі фрази та вислови, з'являється можливість доречніше виражати власну думку з приводу певних обговорюваних ситуацій чи подій. На

третьому етапі слід давати такі види завдань учням, аби відповідь не займала лише кілька речень, а була більш розгорнутою.

Монологічне мовлення поділяється на два типи висловлювань: підготовлене та непідготовлене.

Непідготовлене завчасно висловлювання є більш природнім, через те, що є базовим для всього спілкування і комунікаційного процесу людини, тому краще розвиває навички та вміння. Роль викладача – моделювати різні мовленнєві ситуації та заохочувати учнів до обговорення тем, відповідних інтересам, статі, віку учнів, їх рівню розвитку, набутих мовленнєвих умінь та навичок.

Під час непідготовленого мовлення оратор формує свої думки та оформлює їх мовними засобами в момент висловлення. Тому виходячи з цього, можна розглянути такі види вправ:

- переказ тексту за допомогою слів автора. Важливий етап, під час якого добре запам'ятовуються певні мовні штампи. Також під час нього слід заучувати важливі, короткі частини тексту;

- стислий переказ, опираючись на ключові слова або інтерпретація тексту. Під час нього часто використовують прийом розповіді від особи різних персонажів.

Слід відмітити, що доповіді та презентації являються запланованими, тому це заздалегідь продуманий монолог. Але важливо пам'ятати, що під час підготовлених мовлень варто використовувати новітні освітні технології: проєкти, презентації, конференції тощо.

Під час вивчення монологічного мовлення доречно використовувати структурну схему, яка слугує ефективною опорою і дає змогу послідовну викладати матеріал і змінювати його в залежності від зміни зовнішніх обставин.

Наряду зі схемами рекомендується використовувати ілюстративний матеріал, як невербальну опору. Такий матеріал лише наводить на тематику і дає невеликий зміст.

Візуальний чи звуковий матеріал може використовуватися як повноцінна вербальна опора. Це може бути фонограма, роздрукований текст чи мовлення вчителя.

На початку можна використовувати повноцінну фонограму як опору. Фонограма чи відео-/аудіо-матеріал дає змогу зупинитися на будь-якому моменті. [27, с. 23].

2.2 Вправи і методичні прийоми для навчання монологічного мовлення

Вправи, які використовуються під час вивчення монологічного мовлення можна розділити на два типи: мовні та підготовчі. Кожна з вправ слугує для того, щоб покращувати певні, окремі навички. Мовні застосовують для відточення вмінь усного переказу, виступів, повідомлень, презентацій, розкриття тем тощо. Підготовчі направлені на покращення володіння компонентами монологу: використання, з'єднання, структуризація, утворення фразових виразів та їх логічного викладу.

Словникова робота, читання, перекази, бесіди, складання речень – усе це є підготовкою до самостійної зв'язної розповіді, тобто монологу. Без сумніву, оволодіння монологічним мовленням на початковій ланці освіти дасть змогу опанувати в майбутньому всі навчальні предмети. Розвиваючи монологічне мовлення, вчитель формує у школярів уміння слухати усні розповіді, розуміти їх, наслідувати позитивне, переказувати почуте.

Можна виділити ряд вправ, які будуть сприяти розвитку монологічного мовлення:

- лексична робота (слово, словосполучення, речення);
- робота із текстом, а саме редагування чи переказ (вибірковий, докладний, стислий);
- написання творів (будь-який із видів творів);

– робота з діловими паперами (складання документів, написання листів, оголошень інші).

На практичних заняттях з англійської мови одним із базових прийомів у навчанні монологічного мовлення є переказ тексту: спершу словами автора, згодом – переказ його власними словами, що на нашу думку є недоліком викладання іноземної мови у закладах вищої освіти. З власних спостережень можемо стверджувати, що не можна обмежуватися тільки переказом тексту. Якщо дотримуватися такого підходу до навчання, то у студентів не сформується найпростіші навички невідготовленого мовлення.

Методика навчання іншомовному монологічному мовленню в ситуаціях професійно-орієнтованого навчання в умовах вищого навчального закладу передбачає знання та володіння мовленнєвими вміннями у зазначеному виді мовної діяльності, яка існує та використовується в конкретному текстологічному прийомі отримання інформації та інших видах форм роботи. Розвиток умінь професійного монологічного мовлення відбувається в процесі читання та наступного обговорення наукових текстів, зміст яких сприяє розвитку та покращенню розумової активності учнів та студентів.

Загалом використання штучного матеріалу не веде до створення життєвих умов та ситуацій спілкування. Натомість стимулювання використання вивченого матеріалу в нових мовних ситуаціях розглядається нами як основа у навчанні монологічного мовлення. На нашу думку, необхідно формувати вміння як невідготовленого, так і відготовленого монологічного мовлення.

Усне монологічне мовлення може сформуватися двома шляхами:

- через адаптацію вже прочитаних текстів;
- вираження власних думок, отриманих на основі деяких життєвих пережитих ситуацій [27, с. 74].

Через те, що за допомогою монологу звертаються зазвичай до багатьох людей, його слід будувати таким чином, аби його розуміло більшість слухачів. Тому вимоги до монологів досить високі. Монологічне мовлення повинно характеризуватися ознаками:

- змістовність;
- логічність;
- доречність;
- правильність;
- багатство мовних засобів;
- чіткість;
- чистота [25, с. 17].

Для того, щоб учні змістовно говорили, слід давати їм завдання, пов'язане з тим, з чим вони добре знайомі. Висловлюватися повинні лише добре обмірковані думки, або відчуті на собі емоції та переживання. Монологічне мовлення повинно бути логічним. Тобто, думки мають бути обґрунтовані, послідовні, а пропусків та повторів слід уникати. Також мають викладатися і висновки, які виходять зі змісту монологу. Точність – це не лише вірно підібрані факти чи виражені почуття, а і доречно використані мовні засоби, які б точно передавали та описували риси об'єкту чи суб'єкту, про який йдеться у мовленні.

Через те, що монолог спрямований на слухача, то ціль автора – бути почутим, і зацікавити аудиторію. Для цього слід звертати увагу на свою виразність.

Виразність – це не лише чітке слідування пунктуації та інтонації, а й справжнє ораторське мистецтво – вміння точно, впевнено і переконливо висловлювати думки, здатність маніпулювати слухачем через темп і ритм розповіді, його настрій.

Беручи до уваги три вже розглянуті етапи формування вмінь монологічного мовлення, можна виділити також і три групи вправ для вивчення окремого виду мовленнєвої діяльності:

- перша група – створення понадфразової єдності;
- друга група – створення понадфразового рівня;
- третя група – створення власного текстового рівня.

Мета першої групи – базове навчання студентів елементарно об'єднувати вже знайомі засоби мовлення у понадфразову єдність. Подібні продуктивні вправи можна розглядати як умовно-комунікативні. Під час виконання студенті оволодівають різноманітними засобами зв'язку, які пов'язані з тим чи іншим видом монологу.

Всі учні повинні вимовити будь-яку фразу, головними критеріями є відповідність темі та правильне оформлення з мовних аспектів. На цьому рівні можна простежити самостійність і розвиток, адже вчитель лише називає тему, учні самостійно вибирають певний зміст.

Мета вправ другої групи – вдосконалити набуті під час першого рівня навички так, щоб студенти могли побудувати мікромонолог. Це звичайний монолог, але в ньому допускається використання опор. Ці вправи є досить ефективними, адже йде комунікаційний процес між учнями та викладачем, або учнями поміж собою [15, с. 45].

У цій групі вправ мовлення лише направляється та заохочується різними комунікативними завданнями. Учням з нижчим рівнем володіння мовою пропонуються різні опори. Вчитель визначає самостійно, які опори будуть використовуватися в кожному конкретному випадку. Вибір залежить також від виду монологу для того, щоб опора та вміння були взаємозв'язані.

Мета третьої групи зосереджена вже на текстовий рівень. Обсяг тексту залежить лише від конкретної програми для конкретного класу та рівня володіння мовою. Під час виконання вправ опорами вже не користуються. Але іноді їх можна застосовувати лише для того, аби помітити географічні назви, власні імена, дати тощо.

Візуальною опорою можуть бути як окремі елементи презентацій, слайди, мапи, малюнки, фрагменти відео. Часто можна використовувати підстановчі таблиці. Суть її полягає в тому, щоб давати завдання пов'язане з нею. Тобто, потрібно вибрати із таблиці певну характеристику і використати залежно від завдання, як наприклад, описати ландшафт чи окреме місто.

Ось тому, для того, щоб правильно налаштувати роботу по формуванню і засвоєнню конкретних вмінь, слід заздалегідь вибрати цілий комплекс вправ, опори до них, а також використовувати різні види учбової діяльності – як традиційні, так і нетрадиційні, поєднувати їх. Весь матеріал слід подавати систематично, впевнено і послідовно, наводячи приклади для того, аби студенти або учні розуміли реальні можливості користування такими мовними засобами.

ВИСНОВКИ

Монологічне мовлення учнів та студентів формується через особисту діяльність студентів залежно від їхніх індивідуальних і творчих здібностей. Вони ж і є основним суб'єктом навчання та ознайомлені з когнітивними і метакогнітивними стратегіями вивчення мови та спілкуванням на іноземній мові. Кожне практичне заняття – це індивідуальна діяльність зі спілкування на іноземній мові. На заняттях з іноземної мови вчителі надають перевагу інтелектуально-орієнтованим завданням, що визначається основним засобом міжкультурного спілкування.

Саме монологічне мовлення описується деякими лінгво-психологічними особливостями. Під час монологу оратор виражає у відкритій формі своє усвідомлення та розуміння навколишнього середовища, подій, суб'єктів, власні наміри, думки, критично мислить і оцінює події інших, а й іноді передає думки інших через мовленнєві засоби.

Отже, вивчення монологічного мовлення значно ефективніше, якщо брати до уваги психолого-педагогічні особливості кожного учня та викладати матеріал згідно навчального плану. Основними характеристиками з психологічного плану є міркування, увага, пам'ять та особисті емоції. Оскільки ці всі характеристики тісно пов'язані один з одним. Таким чином, результативність залежить від емоційного стану учня, який в свою чергу змінюється через такий важливий фактор який мотивація. Тому, можна визначити, що незалежно від вікової групи, під час навчання іноземної мови потрібно брати до уваги особисті потреби учнів, навички володіння монологічним мовленням, життєві інтереси та досвід, через те, що ці критерії можуть відіграти роль у стимулюванні до активної роботи.

У бакалаврській роботі було проаналізовано етапи вивчення та вправи з монологічним мовленням. Вибір вправ для розвитку монологічного мовлення залежить від рівня володіння мовою та мети заняття. Існують стратегії, реалізація яких доцільніша та ефективніша в малих групах, а є ті, які краще діють у великих

групах. У поданому дослідженні також було виділено та охарактеризовано зміст, поняття, властивості та види монологічного мовлення.

Я, *Кобзарь Анатолій Володимирович*, своїм підписом засвідчую, що моя бакалаврська робота «*Етапи роботи над монологічним мовленням*» виконана з дотриманням усіх вимог до наукової етики та поваги до інтелектуальних надбань, самостійно та індивідуально. Під час написання роботи я дотримувалась принципів академічної доброчесності та несу відповідальність за порушення загальноприйнятих правил цитування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баранник Д. Х. Усний монолог: загальні особливості мовної культури / Д. Х. Баранник. – Дніпропетровськ : ВДУ, 1969. – 144 с.
2. Методика навчання української мови в початковій школі : навч.-метод. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / за наук. ред. М. С. Вашуленка. – К. : Літера ЛТД, 2010. – 364 с.
3. Селіванова О. Сучасна лінгвістика : термінологічна енциклопедія / О. Селіванова. – Полтава : Довкілля, 2006. – 716 с.
4. Леонтьев А. А. Основы психолінгвистики – М. : Смысл; СПб. : Лань, 2003. – 287 с.
5. Скалкин В. И. Обучение монологическому высказыванию: пособие для учителей. Киев: Радянська школа, 1983. – 117 с.
6. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах: підручник / О. Б. Бігич, Н. О. Бражник, С. В. Гапонова та ін. // Під ред. С. Ю. Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 1999. – 320 с.
7. Кіршова О. В. Професійно-орієнтовані завдання у підготовці майбутніх викладачів до навчання студентів монологічного мовлення. Педагогічні науки : зб. наук. праць. Херсон, 2011. № 57. С. 277–283.
8. Матвійчук Т. А. Фрагмент практичного заняття німецької мови з формування у студентів другого курсу компетентності в діалогічному мовленні з використанням соціокультурного колажу. Іноземні мови. 2017. № 3(91). С. 47 – 51.
9. Задільська Г. М. Когнітивно-комунікативний підхід до навчання монологу та діалогу мовлення студентів-філологів ЗВО. 2019.
10. Матвійчук Т. А. Фрагмент практичного заняття німецької мови з формування у студентів другого курсу компетентності в діалогічному мовленні з використанням соціокультурного колажу. Іноземні мови. 2017. № 3(91). С. 47 – 51.

11. Клименко М. В. Когнітивний підхід до навчання спілкування англійською мовою. Англійська мова та література. 2017. № 7–8. С. 63.
12. Бухаркина М. Ю. Метод проектов в обучении английскому языку // Иностранные языки в школе. – 2005. – № 3. – С. 24–28.
13. Опроушко Н. А. Речевое воздействие как лингвистическая проблема // Мир русского слова. 2002. – № 5 (13). – С. 86.
14. Сокол И. А. Проект как метод реализации коммуникативного подхода в обучении иностранному языку // Иностранные языки в школе. – 2008. – № 1. – С. 16–21.
15. Скляренко Н. К., Онищенко Е. И., Захарова С. Л. Обучение речевой деятельности на английском языке в школе : пособие [для учителей] – К. : Рад. шк., 1988. – 150 с.
16. Шатилов С. Ф. Методика обучения немецкому языку в средней школе : учеб. пособие [для студ.]. – 27е изд., дораб. / Шатилов С. Ф. – М. : Просвещение, 1986. – 223 с.
17. Бацевич Ф. С. Основы коммуникативной лингвистики : підручник / Ф. С. Бацевич. – К. : ВЦ «Академія», 2009. – 374 с.
18. Зимняя И. А. Лингвопсихология речевой деятельности. – М. : РАО/МПСи, 2001. – 248 с.
19. Виноградов В. В. Стилистика. Теория поэтической речи. Поэтика. – М. : Изд-во АН СССР, 1963. – 253 с.
20. Бим И. Л. Теория и практика обучения иностранному языку в средней школе: проблемы и перспективы : учеб. пособие для студ. пед. институтов по специальности № 21303 "Иностранные языки" / Инесса Львовна Бим. – М. : Просвещение, 1988. – 256 с.
21. Панина Т. С. Современные способы активизации обучения / Т. С. Панина, Л. Н. Вавилова. – М. : Изд. Центр «Академия», 2008. – 176 с.
22. Панфілов А. К. Розмовне мовлення й проблема нейтралізації книжкових засобів мови (Питання філології) / А. К. Панфілов – М, 1969. – С. 292.

23. Зимина Г. Я., Маркелова Л. К. Обучение монологическому высказыванию на старшем этапе средней школы. – М. : Просвещение, 1989. – 177 с.
24. Програми для загальноосвітніх навчальних закладів та спеціалізованих шкіл з поглибленим вивченням іноземних мов : іноземні мови. 2–12 класи. – К. : ВТФ “Перун”, 2005. – 208 с.
25. Ніколаєва С. Ю. Цілі навчання іноземних мов в аспекті компетентнісного підходу. Іноземні мови. 2010. № 1. С. 11–17.
26. Тарнопольський О. Б. Методика навчання іншомовної мовленнєвої діяльності у вищому навчальному закладі освіти: Навчальний посібник. – “ІНКОС”, 2006. – 248с.
27. Програми для середніх загальноосвітніх шкіл Іноземні мови. 5-11 класи / Іноземні мови. – 1997. – №1.
28. Byrne Donn Teaching Oral English. New York: Longman Group., 1998.
29. Holt Jhon How Children Learn. New York: Pitman Publishing Corporation., 2006.
30. Holubhycha L. O. Experience of Intensification of Students’ Cognitive Activity in the USSR (Postwar Period the Middle of the 20-th Century) (International Letters of Social and Humanistic Sciences), Switzerland: SciPress Ltd., 2016 – p. 73.
31. Vosik-Kavalya D. Self-assessment of Seniors and their Communicative Activity (Human Knowing Studies), Drohobych: Ivana Franka DSPU, 2016 – p. 52–63.
32. Turk Christopher. Effective Speaking: Communicating in Speech. Wales: Cardiff University Press, 2003.
33. Brown H. Douglas. Teaching by Principles: An Interactive Approach to Language Pedagogy. Second Edition. San Fransisco: San Fransisco State University, 2001.
34. Heaton J. B. Writing English Language, new Edition. Longman Inc. New York, 1998.

35. Мартинова Р. Ю. English for Social Teachers: навч. посібник для студентів педагогічних університетів / Р. Ю. Мартинова, О. Б. Алексєєва, К. О. Мулик. – Одеса : видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2013. – 158 с.